

XXIV. Kutató Gyerekek Tudományos Konferenciája 2025

Árpád-házi szentek nyomában a pécsi Székesegyházban Székely Bertalan freskói a Mária- és Szent Mór kápolnában

Készítette: Varga Gábor Borisz, 6. osztály

Iskola: Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskola

Az iskola címe: 7624, Pécs Jurisics utca 17.

Felkészítők neve: Fenyősi Erika, Bruszt Míra Tünde

Szekció: Ember és társadalom

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. Kutatási kérdések és kutatósmódszertani háttér.....	3
3. Pécsi Szent Péter- és Szent Pál-székesegyház.....	4
4. Székely Bertalan (1835-1910)	7
5. A Szent Mór-kápolna	8
5.1. Szent Mór életútja	8
5.2. Szent Mórhoz kapcsolódó freskók a Székesegyházban.....	9
5.2.1. Szent István király és fia, Imre herceg pannonhalmi látogatása.....	9
5.2.2. Szent István beszél az ájtatoskodó Mórhoz és megfeddi őt	10
5.2.3. I. András megkoronázása	11
5.2.4. A Székesegyház felszentelése	11
5.2.5. Szent Mór prédikációja.....	12
5.2.6. Szent Mór megérkezik Pécsre	12
6. A Mária-kápolna	13
6.1. Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának	14
6.2. Szent Imre tisztasági fogadalma.....	14
6.3. Szent László Vaskánál átkel a Dráván, hogy Horvátországot meghódítsa	14
6.4. Szent Margit zárdába vezetése a Nyulak szigetén	15
6.5. Kapisztrán János tábori miséje a nándorfehérvári csata előtt.....	16
6.6. Egyalakos képek	17
7. Összegzés	18
8. Irodalomjegyzék	18
8.1. Képek jegyzéke	20

1. Bevezetés

Varga Gábor vagyok, 6. osztályos tanuló a Pécsi Jurisics Utcai Általános Iskolában. Szeretem a történelmet, részt vettem a „Püspökvári kalandozások térben és időben” elnevezésű történelemszakkörön és többször voltam a Pécsi Püspökség nyári táborában is, ahol felfedezés mellett alkotni és játszani lehetett.

2024. október 25-én édesanyámmal regisztráltunk, és részt vettünk a Szent Mór emlékűnnepén tartott tematikus tárlatvezetésen a Székesegyházban. Ekkor megcsodálhattam a Szent Mór-kápolnát, mely év közben a nagyközönség elől zárva tart. Megragadtak Székely Bertalan ragyogó színű freskói, és ekkor határoztam el, hogy erről fogok dolgozatot készíteni. Ezenkívül a dóm egy másik kápolnájában is vannak történelmi személyeket, Árpád-házi szenteket bemutató Székely Bertalan-freskók. Történelemtanárnőmmel is felkerestük a Székesegyházat, kiemelt figyelmet fordítottunk a Mária-kápolna ábrázolásaira

1. ábra Látogatásom a Szent Mór-kápolnában, a kép bal oldalán édesanyám és én
(Forrás: Pécsi Egyházmegye)

2. Kutatási kérdések és kutatósmódszertani háttér

Kutatómunkát végeztem az iskolai könyvtár helytörténeti részében, és keresgéltem az interneten is. Egy 1893-ban megjelent tanulmányra bukkantam a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Digitális Univerzumában, melynek címe: *A Pécsi Székesegyház különös tekintettel falfestményeire*. A gazdag, régies nyelvezettel megírt tanulmányban sok érdekes információt találtam. Négy évvel Székely Bertalan alkotómunkája után született az írás, és az is kiderült belőle, hogy a szerző és a festő ismerték egymást, és személyes kapcsolatban is álltak. „Hálával tartozom...Székely Bertalan festőművész tanár úr kiváló előzőkenységéért, ki

nem csak előszóval, hanem levelei útján is sok becses ismerethez juttatott, melyet csak ő tőle szerezhettem meg.” – olvasható Gerecze Péter tanulmányának elején.¹

Ekkor körvonalazódott bennem, hogy a rendelkezésre álló források, fotók segítségével a Székesegyház két, a magyar történelemhez szorosan köthető kápolnáját mutatom be, figyelmen kívül hagyva a Székesegyház többi ábrázolását. A történelemórán és -szakkörön szerzett ismereteimet szeretném kibővíteni, szeretném érteni, értelmezni azokat a freskókat, amelyek elsősorban az Árpád-ház időszakából mutatnak be, több szentté avatott történelmi személyt. Célom az, hogy pályamunkám végére választ tudjak adni kutatási kérdésre: miről mesélnek Székely Bertalan freskói a Mária és Mór kápolnában?

2. ábra: Pécsi Székesegyház
(Forrás: Wikimedia Commons)

3. Pécsi Szent Péter- és Szent Pál-székesegyház

Az impozáns négytornyú székesegyház, a Pécsi Egyházmegye központja városunk egyik jellegzetes épülete. A sok vihart megélt dóm mai neoromán stílusát az 1882–1891 közti átépítés során nyerte el. Dulánszky Nádor püspök szívügye volt a renoválás, ő kérte fel Schmidt Frigyes építész a feladat elvégzésére. Az osztrák építész célul tűzte ki, hogy a millenniumi ünnepekre visszaállítják az Árpád-korból ismert székesegyházat.²

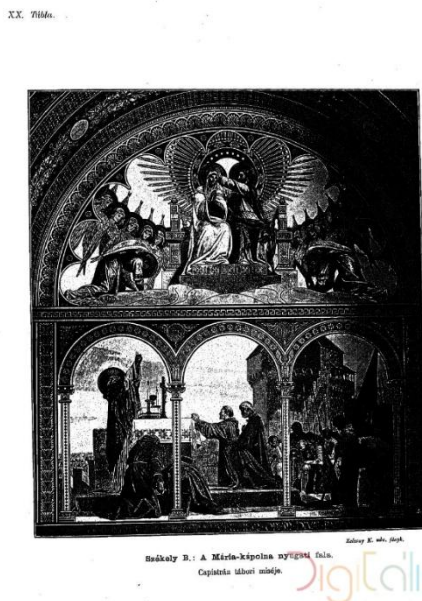
¹ Gerecze P. (1893). *A pécsi székesegyház, különös tekintettel falfestményeire*. Hornyánszky Viktor Könyvtár Bizománya. <https://digitalia.lib.pte.hu/hu/pub/gerecze-peter-pecsi-szekesegyhaz-kulonos-tekintettel-falfestmenyeire-mutorteneti-tanulmany-1893-2529> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 09.)

² Romváry F. (2010). *Pécs Lexikon I-II. kötet*. Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit.

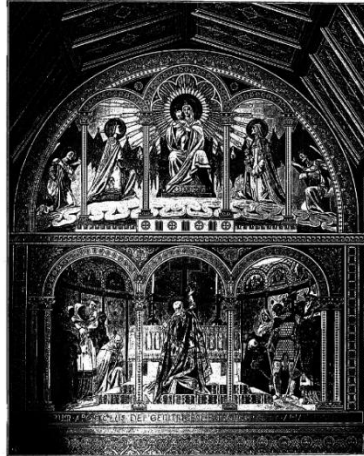
3. ábra: A Székesegyház déli homlokzata 1882 előtt és után
(Forrás: Pécsi Egyházmegye)

Kezdetben német művészek dolgoztak az épület főhajójában, akiket Schmidt választott ki. A magyar alkotók – Lotz Károly és Székely Bertalan – csak a Képzőművészeti Társulat tiltakozása után kaptak megbízást. A művészektől figurális ábrázolásokat kértek, melyekhez a fülkeszerű falmezők adottak voltak. Ezeket és a kápolnák ornamentális díszítését egységesen alakították ki az egész templomban. Kilenc évnyi feszített munka után, pompás külsőségek közepette Ferenc József személyes jelenléte mellett szentelték fel a megújult Székesegyházat. E naptól, 1891. június 22-től a hívek számára újra látogatható lett Magyarország egyik legdíszítettebb bazilikája.³

4. ábra: XX. Tábla. Székely B.: A Mária-kápolna nyugati fala. Capistrán tábori miséje.
Zelesny Károly felvétele

³ Bakó Zs. (1982). Székely Bertalan (1835-1910). Képzőművészeti Kiadó.

Székely Bertalan: Mária-kápolna-oltárképe.
Szt.-István felajánlja a koronát.
Zelesny Károly felvétele

5. ábra: XXI. Tábla. Székely Bertalan: Mária-kápolna oltárképe. Szt.-István felajánlja a koronát
Zelesny Károly felvétele

1962-ben megkezdődött és 1968-ra befejeződött a Székesegyház következő külső és belső felújítása, Székely Bertalan freskóit is restaurálták ekkor.

6. ábra: A Mária-kápolna restaurálási munkálatai 1967-ben
Forrás: Pécsi Egyházmegye

2018-ban két restaurátorcsapat dolgozott a Szent Mór-kápolna és Mária-kápolna ismét időszerűvé vált felújításán. Ma teljes szépségükben csodálhatjuk meg Székely Bertalan páratlan alkotásait.⁴

⁴ Csorba Cs. (1983). Pécs. Panoráma Könyvkiadó.

7. ábra: A Mária-kápolna restaurálási munkálatai 2018-ban
Forrás: PécsMa

4. Székely Bertalan (1835-1910)

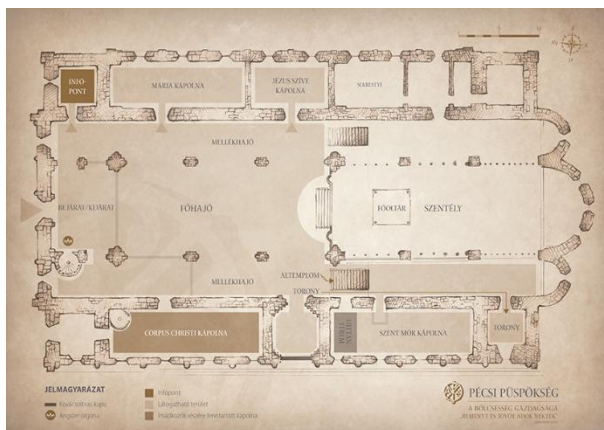
Székely Bertalan a 19. századi magyar festészet kiemelkedő alakja. Közismertek az *Egri nők* és a *II. Lajos holttestének megtalálása* című festményei, melyek benne vannak tankönyveinkben is. Több nagy freskómegbízásnak is eleget tett. Az ő munkája például a Mátyás-templom több freskója, a budapesti Opera belső díszítésének egyes részei és a kecskeméti városháza dísztermének falfestményei is.

8. ábra: Székely Bertalan: Önarckép
Wikimedia Commons

1887–89-ben festette meg a pécsi székesegyház Szent Mór- és Szent Mária kápolnáinak faliképeit. A neoromán épület stílusához kellett alkalmazkodnia. Székely a múlt iránti romantikus érdeklődését vegyítette az akadémikus komponálással történelmi festményeiben. Az északnyugati torony tövében álló Mária-kápolnát a magyar szentek legendáival díszítette.

A déli mellékhajóból nyíló, a szentély szintjén található Szent-Mór kápolnában pedig hat faliképen jelenítette meg Pécs második püspökének az életét.⁵

9. ábra: Alaprajz a Pécsi Püspökség katalógusából
Forrás: Pécsi Püspökség

5. A Szent Mór-kápolna

5.1. Szent Mór életútja

Szent Mór 1000 körül született, magyar szülőktől származó szent. I. István uralkodásának idején, még gyermekkorában került Szent Márton hegyére, a mai Pannonhalmi Bencés Főapátságba. Már fiatalon, 1030 körül apát lett a kolostorban. Erre az időre tehető a király és fia, Szent Imre nevezetes látogatása, mely után 1036-ban István király meghívta a pécsi püspökség élére.⁶

Az 1046-os pogánylázadás több főpap életét követelte, köztük Szent Gellértét. A lázadás során Mórnak nem esett baja. Egy volt azon három püspök közül, akik részt vettek I. András király koronázásában. Az uralkodó 1055-ben új bencés apátságot hozott létre Tihanyban. A mai napig fennmaradt nyelvemlékünk, a Tihanyi Apátság Alapítólevelét Mór tanúként írta alá. Elmondható tehát, hogy Mór az ország fontos egyházi személye volt. Püspökségének székvárosa, Pécs, 1064 húsvétján egy fontos esemény helyszínéül is szolgált: a hercegek viszályainak csillapodását követően Géza személyesen koronázta meg Salamont. Az esemény alkalmából Mór püspök Salamonnak ajándékozta András remetevasból készült kínzóövének egy darabját. Mórban tisztelhetjük az első magyar író, aki megírta – akkor még latin nyelven

⁵ Bodnár B. (2022. október 27.). Szent Mór ábrázolása a pécsi székesegyházban - Tárlatvezetést tartottak az egyházmegye társvédőszentje ünnepén. *Pécsi Egyházmegye*. <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/5365-szent-mor-abrazolasa-a-pecsi-szekesegyhazban-tarlatvezetest-tartottak-az-egyhazmegye-tarsvedoszentje-unnepen> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

⁶ (n.a.) (2024. október 25.). Szent Mór püspök. *Magyar Kurír*. <https://www.magyardurir.hu/hirek/szent-mor-puspok> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

– a két remeteszent, András és Benedek életét. A püspök 1070 körül halt meg, valószínűleg Pécssett.⁷

1848. július 22-én a Szentszék hivatalosan is jóváhagyta az egykori püspök töretlen tiszteletét. Ünnepe 1913-ban rögzítették október 25-re. 1925-ben pedig a Pécsi Egyházmegye társvédőszentjévé nyilvánította Boldog Mórt. Pécsen utca és iskolaközpont viseli nevét, melyben egyházi fenntartású általános és középiskola működik. Pécs második püspöke, Szent Mór, az egyházmegye társvédőszentje tiszteletére kápolnát szenteltek székesegyházban. A 19. század végi neoromán átépítéskor Székely Bertalant kérték fel a kápolna díszítésére. Hat falképen elevenítette meg a 11. századi püspök életét.⁸

5.2. Szent Mórhoz kapcsolódó freskók a Székesegyházban

5.2.1. Szent István király és fia, Imre herceg pannonhalmi látogatása

Mór a pannonhalmi bencés apátságban való nevelkedése idején ismerkedett meg Szent Imre herceggel. Két falkép is megidézi barátságukat. Egyik közülük, melyen Imre herceg, Szent István király fia csókkal üdvözli Szent Mórt (10. ábra). Az esemény apropója, hogy Imre herceg egy alkalommal Pannonhalmára ment imádkozni. Fogadásukra előre siettek a szerzetesek. Imre érdemeik szerint csókkal köszöntötte őket. Kiemelt tisztelettel köszöntötte utolsóként Mórt, akit hét csókkal, a többieket kevesebb csókkal illett. Imre képes volt az emberek erényeinek felismerésére. Mór tiszta, önmegtartóztató életet élt, Imre őt tartotta a legerényesebbnek. Imre és Mór is a Szentlélek irányítása alatt álló ember volt. Mór keze le van eresztve, nem viszonzza Imre herceg ölelését, a kitüntető köszöntést alázattal fogadja.⁹

⁷ U.o.

⁸ (n.a.). (2023. október 30.). Tárlatvezetés - Székely Bertalan freskóival idézték fel Szent Mór püspök életét. Pécsi Egyházmegye. <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/6003-tarlatvezetes-szekely-bertalan-freskoival-idezték-fel-szent-mor-puspok-eletet> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

⁹ (n.a.) (2021. október 27.). Erős emberekre van szükség - Szent Mór példája ma is időszerű. Pécsi Egyházmegye. https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/4611-eros-emberekre-van-szukseg-szent-mor-peldaja-ma-is-idoszeru?fbclid=IwAR0Vr_OhHTWqIEqXDOQSSujcHQ2zCPX0oyQIBRdaia5eZWFERzMzX6Z4O_Y (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

10. ábra: Szent Imre csókkal üdvözli Mórt
Forrás: Pécsi Egyházmegye

5.2.2. Szent István beszél az ájtatoskodó Mórhoz és megfeddi őt

A kápolna bejárata feletti kettős kép ábrázolja azt a jelenetet, melyben I. István király beszél Mórhoz. Szent István próbára teszi Mór jámborságát. Látogatásuk után néhány nappal István király visszatért Pannonhalmára és titokban figyelte a szerzetesek virrasztását és imádságát. A templom belsejét gyertya fénye világítja meg. Az aranyglóriás Mór elmélyülten imádkozik. A király megpróbálja megzavarni Mór imádságát, de nem járt sikerrel. A többiek azonban imádságukat félbeszakítva köszöntötték az előkelő vendéget.

A második képen, reggeli fényben áll Mór a király előtt. Társai körében próbálta Mórt újból kizökkenteni, megalázó szavakat intézett hozzá. Kérdőre vonta, miért nem tisztelte meg királyát. Mór szemlesütve, szótlan tűrte az igazságtalan szavakat, Istenhez fohászkodott. Szent István így meggyőződött érdemeiről, előbb pannonhalmi apáttá, majd pécsi püspökké tette (11. ábra).¹⁰

11. ábra: Szent István beszél az ájtatoskodó Mórhoz és megfeddi őt
Forrás: Pécsi Egyházmegye

¹⁰ Bodnár B. (2016. október 25.). Szent Mór ábrázoló képek a pécsi székesegyházban. *Magyar Kurír*.
<https://www.magyarkurir.hu/hirek/szent-mort-abrazolo-kepek-pecsi-szekesegyhazban> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

5.2.3. I. András megkoronázása

1046-ban tört ki a Vata által vezetett pogánylázadás. Az esemény több egyházi személy, köztük Szent Gellért életét követelte, azonban Mór püspököknek nem esett bántódása.¹¹ A három életben maradt püspök közül rangidősként ő koronázza meg I. Andrást. Székely Bertalan úgy festette meg a székesfehérvári bazilikát, ahogy elképzelte. András térdel, egyik kezében kard, a másikat a mellén nyugtatja. Mór kezében a Szent Korona, arra mutatva beszél Andráshoz. A koronaőr piros bársonypárnán az országalmát tartja, bal kezében pedig a jogart (12. ábra).¹²

12. ábra: I. András megkoronázása
Forrás: Pécsi Egyházmegye

5.2.4. A Székesegyház felszentelése

1064-ben valószínűleg Mór pécsi püspök kezdeményezésére, Salamon király és Géza herceg trónviszályukat lezárva közösen ünnepelték a húsvétot Pécsen. Géza herceg kifejezve, hogy elismeri Salamon hatalmát, saját maga tette fejére a koronát. A látogatás alkalmával tűzvész pusztította el a székesegyházat és a hozzá tartozó épületeket. Az utolsó falképeken a helyreállított templomot Mór püspök szenteli fel. A déli kapu előtt látjuk az aranyglóriás Mórt. Jobb oldalán, vörös ünnepi ruhában segítőtje a szentelt vizes edény tartja (13. ábra).¹³

¹¹ Tarján M. T. (n.a.). Gellért vértanú püspök szentté avatása. *Rubicon Online*.

<https://rubicon.hu/kalendarium/1083-julius-26-gellert-vertanu-puspok-szentte-avatasa> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

¹² Bodnár B. i.m.

¹³ Bodnár B. i.m.

13. ábra: A Székesegyház felszentelése
Forrás: Pécsi Egyházmegye

5.2.5. Szent Mór prédikációja

A legnagyobb oltárkép a kápolna keleti falán található. A szentélyben, Mór püspökhöz közel láthatók a szerzetesek, míg tőle távolabb, a lépcsőkön ülve vagy meghajolva világi személyek egy csoportja hallgatja őt. Mór felemelt karral, átszellemült arccal prédikál, a hívek odafigyelését, odafordulását nagyon jól érzékeltette Székely Bertalan (14. ábra).¹⁴

14. ábra: Szent Mór prédikációja
Forrás: Pécsi Egyházmegye

5.2.6. Szent Mór megérkezik Pécsre

Az orgona felett kisebb faliképen látható az a jelenet, amikor Szent Mór megérkezik Pécsre (15. ábra). 1046-ban a Vata-féle pogánylázadás leverését követően Mór visszatért a városba, ahova szerzetesek kísérik. Jobb kezét áldásra emeli, balját egy ősz öregember tiszteletteljesen

¹⁴ Bodnár B. i.m.

megcsókolja. A kép jobb sarkában egyik híve kitárt karokkal köszönti. Mór arca békés és nyugodt a sok átélt szenvedés ellenére is.¹⁵

15. ábra: Szent Mór megérkezik Pécsre
Forrás: Pécsi Egyházmegye

Egyalakos, majdnem életnagyságú állóképek is díszítik a kápolnát. A főkép mellett Szent Gellért és Szent Adalbert alakja látható. Előbbi Imre herceg nevelője volt és mártírhalt, míg utóbbi keresztelte meg Szent Istvánt. A déli falon a püspökök védőszentje, Szent Ferdinánd, Xavéri Szent Ferenc, Szent Flórián, két remete szent Szent Benedek és Szent András, végül Szent Sebestyén található (16. ábra).

16. ábra: A Szent Mór kápolna déli falának egyalakos képei
Forrás: Pécsi Egyházmegye

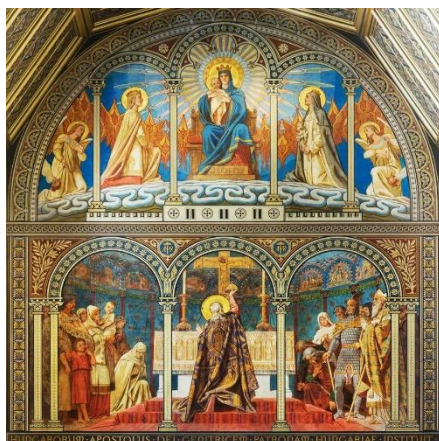
6. A Mária-kápolna

Székely Bertalan a Mária-kápolnában elsősorban vallásos tartalommal bíró, magyar történelmi vonatkozású eseményeket ábrázolt hármasképek tagolásban. Itt tehát Árpád-házhoz köthető szentekkel találkozunk.

¹⁵ Bodnár B. i.m.

6.1. Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának

A Mária-kápolna keleti falán az a jelenet látható két részre tagolva, amikor a beteg, örökös nélkül maradt Szent István halála előtt az országot felajánlja Szűz Máriának (17. ábra). 1038. augusztus 15-én, Szűz Mária menybevételének ünnepnapján tette ezt. A freskó felül a mennyei királyságot jeleníti meg a trónoló Máriával, ölében Jézussal. A kép alsó részén háttal látjuk Szent Istvánt, aki térdre borulva az ég felé emeli a Szent Koronát. Gizella királyné térdelve imádkozik mellette.¹⁶

17. ábra: Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának
Forrás: Bama

6.2. Szent Imre tisztasági fogadalma

Imre István király kisebbik fia. A trón várományosa Ottó nevű bátyja volt. Imrét így egyházi pályára szánták. Kiváló diák volt, kiváló tanárral. Szent Gellért volt a tanítója. Imre sokat, elmélyülten imádkozott. Miután bátyja meghalt, ő lett a trónörökös. A freskó azt a jelenetet ábrázolja, amikor Imre tisztasági fogadalmat tesz – kötelezi magát, hogy lemond a házasságról – és életét felajánlja Máriának. E fogadalmat szimbolizálja a fehér liliom, melyet a művészetben évszázadok óta jelképként használnak.

6.3. Szent László Vaskánál átkel a Dráván, hogy Horvátországot meghódítsa

A következő freskó témaválasztáskor szerepet játszhatott az, hogy a Pécsi Püspökség szomszédos Horvátországgal, illetve számottevő horvát kisebbség élt és él itt.

A horvát államalapító dinasztia sarja, Zvonimir király 1089-ben meghalt. Ezután belviszály tört ki a fiatal királyságban. Zvonimir felesége, Szent László húga volt. Valószínűleg ő kérte és hívta be testvérbátyját Horvátországba a zavaros belpolitikai helyzet megoldására. Ugyanakkor

¹⁶ Mohay R. (2022. augusztus 24.). A székesegyházban többször is ábrázolták az országalapítót. BAMA.
<https://www.bama.hu/helyi-kultura/2022/08/a-szekesegyhazban-tobbzor-is-abrazoltak-az-orszagalapitot>
(Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

a korábbi uralkodó egyik rokona, II. Stjepan is bejelentette trónigényét. Szent László király 1089-ben hadjáratot indított a Horvát Királyság beolvasztása céljából.¹⁷ Székely Bertalan freskója a Mária-kápolna déli oldalát díszíti, amelynek közepén az aranyglóriás, büszke tartású, bíbortalástot viselő László király alakja látható. László éppen ladikba száll, személyében összeköti hátországát és a meghódítandó területet. A kép jobb oldalán magyar vitézek követik, a zászlótartó vitéz mellén jól kivehető az árpádsávos címer. Bal oldalon parasztemberek csoportja készíti elő az átkelést. A leigázott horvátok sorsukba beletörődve, magukat a királyi akaratnak alávetve várakoznak (18. ábra).¹⁸

A kép alatti felirat jelentése: Vaskánál átkel a Dráván, és Horvátországot Magyarországhoz csatolja.

18. ábra: Szent László átkel a Dráván
Forrás: Magyarságkutató Intézet

6.4. Szent Margit zárdába vezetése a Nyulak szigetén

Szent Margit IV. Béla király leányaként 1242-ben, a tatárjárás idején született Dalmáciában. Szülei megfogadták, ha lányuk születik, az ország megmentéséért Istennek ajánlják és nevelését apácákra bízák.

A tatárok Batu kán vezetésével 1241-ben törtek be Magyarországra és végigpusztították hazánkat. Ögödej nagykánjuk halála miatt azonban Batu sietve hazament, valószínűleg azért, hogy ki ne maradjon a helyezkedésből és osztozkodásból.

IV. Béla hazatérve, teljesítette fogadalmát, a hároméves Margitot a veszprémi domonkos apácákhoz adta. Hét évvel később készült el a IV. Béla által leánya számára építtetett kolostor a mai Margit-szigeten. Margit napjai imádkozással és munkával teltek, a segítőkészség és a könyörületesség példaképe vált. 28 éves korában meghalt.

¹⁷ Marczali H. (szerk.) (1896). Horvátország meghódítása. A székelység. A kúnok betelepítése. In: *Magyarország története az Árpádok korában* (1038–1301). p. 80–95. <https://real-eod.mtak.hu/2400/1/A%20Magyar%20Nemzet%20T%C3%B6rt%C3%A9nete-2-Magyarorsz%C3%A1g%20t%C3%B6rt%C3%A9nete%20az%20C3%81rp%C3%A1dok%20kor%C3%A1ban.pdf> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

¹⁸ Majorossy I. (2023. szeptember 13.). Egy kevésbé ismert Szent László-ábrázolás. *Magyarságkutató Intézet*. <https://mki.gov.hu/hu/hirek-hu/minden-hir-hu/egy-kevesse-ismert-szent-laszlo-abrazolas> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Székely Bertalan azt a jelenetet örökíti meg, amikor a szülei a Nyulak szigetére kísérik a kislányt. Fényes glóriával áll a kép középpontjában a kis Margit. A festmény erős színszimbolikát használ: a sárgás-pirosas árnyalatok az egész országot felégető tatár pusztításra utalnak. A képen szereplő emberek arca is gondterheltséget tükröz. A szülők és a királyi kíséret tagjainak testtartása, mozdulatai mind az átélt nehézségeket, küzdelmeket idézik. A festmény bal oldalának sötét színei szemben állnak a jobboldal világos színeivel, ahol a sziget frissessége és a háttérben látható kolostor nyugalma ellensúlyozza azt (19. ábra).¹⁹

19. ábra: Székely Bertalan: Szent Margit zárdába vezetése a Nyulak szigetén

6.5. Kapisztrán János tábori miséje a nándorfehérvári csata előtt

A nyugati falon is két részre tagolt faliképet készített Székely Bertalan (20. ábra). A kiváló szónoki képességekkel megáldott Kapisztrán János, ferences szerzetes 1455-ben tűnt fel hazánkban, széleskörű összefogást hirdetve a török ellen. 10 ezer fős, főként magyar és szerb parasztokból álló kereszties sereget toborzott. Kapisztrán János nélkülözhetetlen segítséget nyújtott Szilágyi Mihálynak és Hunyadi Jánosnak a nándorfehérvári diadal kivívásában. Magyarország nemcsak magát, hanem egész Európát és a keresztény világot védte. A csata után Kapisztrán János és Hunyadi János is a pestis áldozata lett.

¹⁹ (n.a.) (2018. január 18.). Tündöklő liliom – Székely Bertalan freskója Szent Margitról a pécsi székesegyházban. *Magyar Kurír*. <https://www.magyarkurir.hu/hirek/tundoklo-liliom-szekely-bertalan-freskoja-szent-margitrol-pecsi-szekesegyhazban> (2025. 02. 09.)

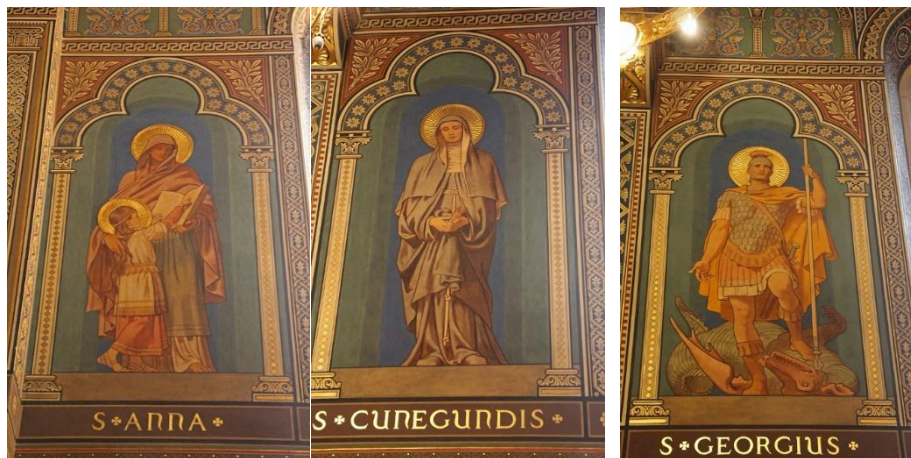

20. ábra: Kapisztrán János tábori miséje a nándorfehérvári csata előtt
Forrás: Wikimedia Commons

6.6. Egyalakos képek

Az északi falat ablakok törik meg, így csak egyalakos képekkel lehetett díszíteni (21. ábra). Valamennyi egyalakos kép is Máriához köthető. Szent Anna a kis Szűz Máriával látható balról jobbra haladva az első képen. Szent Anna Jézus nagyanyja volt. A második képen Jézus egyik leghűségesebb tanítványát, Szent Andrást ábrázolta a festő. Szent Kunigunda, azaz Kinga a harmadik a sorban. Kinga Szent Margit testvére volt és a lengyelek egyik legtiszteltebb szentje.

Középen Szent Lajos látható, aki Károly Róbert testvárbrátyja volt. A ferences rendbe lépve, lemondott a nápolyi trónról, később Toulouse püspöke lett. Szent György, majd Szent Márton zárja a sort. István még fejedelemként az ő zászlójuk alatt indult harcba a lázadók ellen.

21. ábra: Szent Anna, Szent Kinga és Szent György ábrázolása a Mária-kápolnában.

Forrás: Amerre jártam

7. Összegzés

Úgy gondolom, kitűzött célokat elértem, „mesélő képeskönyvnek” tekintve részletesen ismertettem a kápolnák faliképeit. A sok fotó segítségével sikerült szemléletesen bemutatni ezeket.

Székely Bertalan Vázlatkönyveiből több is fennmaradt, a Magyar Nemzeti Galéria őrzi ezeket. Hasznos lenne ezek segítségével bepillantást nyerni az alkotás folyamatába, hogyan születik meg egy freskóterv, van-e eltérés a tervek és az elkészült alkotások között? Az is kérdésként merült fel bennem, hogy ki határozta meg, hogy milyen jelenetek kerüljenek a falakra? A helyszín többszöri felkeresése és az írott források mellett a Pécsi Püspöki Levéltár Székesegyházi Levéltárában kellene kutatásomat folytatni, ahol talán választ kaphatnék kérdéseimre és újabb irányba indulhatnék el. További kutatás tárgya lehetne a Székesegyház két további kápolnájának, A Jézus Szíve és a Corpus Christi kápolnák megismerése.

8. Irodalomjegyzék

(n.a.) (2018. január 18.). Tündöklő liliom – Székely Bertalan freskója Szent Margitról a pécsi székesegyházban. *Magyar Kurír*. <https://www.magyarKurir.hu/hirek/tundoklo-liliom-szekely-bertalan-freskoja-szent-margitrol-pecsi-szekesegyhazban> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

(n.a.) (2021. október 27.). Erős emberekre van szükség - Szent Mór példája ma is időszerű. *Pécsi Egyházmegye*. https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/4611-eros-emberekre-van-szukseg-szent-mor-peldaja-ma-is-idoszeru?fbclid=IwAR0Vr_OhHTWqIEqXDOQQSujcHQ2zCPX0oyQIBRdaia5eZWFERzMzX6Z4O_Y (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

(n.a.) (2024. október 25.). Szent Mór püspök. *Magyar Kurír*. <https://www.magyarKurir.hu/hirek/szent-mor-puspok> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

(n.a.). (2023. október 30.). Tárlatvezetés - Székely Bertalan freskóival idézték fel Szent Mór püspök életét. *Pécsi Egyházmegye*. <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/6003-tarlatvezetes-szekely-bertalan-freskoival-ideztek-fel-szent-mor-puspok-eletet> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 09.)

Bakó Zs. (1982). *Székely Bertalan (1835-1910)*. Képzőművészeti Kiadó.

Bodnár B. (2016. október 25.). Szent Mór ábrázoló képek a pécsi székesegyházban. *Magyar Kurír*. <https://www.magyarkurir.hu/hirek/szent-mort-abrazolo-kepek-pecsi-szekesegyhazban> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Bodnár B. (2022. október 27.). Szent Mór ábrázolása a pécsi székesegyházban - Tárlatvezetést tartottak az egyházmegye társvédőszentje ünnepén. *Pécsi Egyházmegye*. <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/5365-szent-mor-abrazolasa-a-pecsi-szekesegyhazban-tarlatvezetest-tartottak-az-egyhazmegye-tarsvedoszentje-unnepen> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Csorba Cs. (1983). *Pécs*. Panoráma Könyvkiadó.

Gerecze P. (1893). *A pécsi székesegyház, különös tekintettel falfestményeire*. Hornyánszky Viktor Könyvtár Bizománya. <https://digitalia.lib.ptt.hu/hu/pub/gerecze-peter-pecsi-szekesegyhaz-kulonos-tekintettel-falfestmenyeire-mutorteneti-tanulmany-1893-2529> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Majorossy I. (2023. szeptember 13.). Egy kevésbé ismert Szent László-ábrázolás. *Magyarságkutató Intézet*. <https://mki.gov.hu/hu/hirek-hu/minden-hir-hu/egy-kevesse-ismert-szent-laszlo-abrazolas> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Marczali H. (szerk.) (1896). Horvátország meghódítása. A székelység. A kúnok betelepítése. In: *Magyarország története az Árpádok korában (1038–1301)*. p. 80–95. <https://real-eod.mtak.hu/2400/1/A%20Magyar%20Nemzet%20T%C3%B6rt%C3%A9nete-2-Magyarorsz%C3%A1g%20t%C3%B6rt%C3%A9nete%20az%20C%81rp%C3%A1dok%20kor%C3%A1ban.pdf> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Mohay R. (2022. augusztus 24.). A székesegyházban többször is ábrázolták az országalapítót. *BAMA*. <https://www.bama.hu/helyi-kultura/2022/08/a-szekesegyhazban-tobbszor-is-abrazoltak-az-orszagalapitot> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Romváry F. (2010). *Pécs Lexikon I-II. kötet*. Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit.

Tarján M. T. (n.a.). Gellért vértanú püspök szentté avatása. *Rubicon Online*. <https://rubicon.hu/kalendarium/1083-julius-26-gellert-vertanu-puspok-szentte-avatasa> (Letöltés dátuma: 2025. 02. 15.)

Vadász I., Németh P. & Czenki Zs. (2010). A Pécsi Székesegyház freskói és kincsei. *Panoráma Kiadó*.

8.1. Képek jegyzéke

1. Látogatásom a Szent Mór-kápolnában, a kép bal oldalán édesanyám és én
https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/6440-egy-napra-megnyitottak-a-szent-mor-kapolnat-tarlatvezetesen-emlekeztek-a-masodik-pecsi-puspokre?fbclid=IwY2xjawGPO45leHRuA2FlbQIxMQABHZfdblzeQE-CJmNo7LEOsgZZo4ZGqKIkDcD2YuuAdWyDkvRSR-cOdynLA_aem_9XSLiYy-LGRLmI_cEMvg0A (Utolsó letöltés: 2025.01.26.)
2. Pécsi Székesegyház
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:P%C3%A9cs_Cathedral_-_Hungary.jpg
(Utolsó letöltés: 2025.01.26.)
3. A Székesegyház déli homlokzata 1882 előtt és után
<https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/4466-130-eve-tortent-1891-junius-22-a-pecsi-szekesegyhaz-felszentelesi-unnepe> (Utolsó letöltés: 2025.01.26.)
4. XX. Tábla. Székely B.: A Mária-kápolna nyugati fala. Capistrán tábori miséje. Zelesny Károly felvétele <https://digitalia.lib.pte.hu/hu/gerecze-peter-pecsi-szekesegyhaz-kulonos-tekintettel-falfestmenyeire-mutorteneti-tanulmany-1893-2529#page/311/mode/1up> (Utolsó letöltés: 2025.01.26.)
5. XXI. Tábla. Székely Bertalan: Mária-kápolna oltárképe. Szt.-István felajánlja a koronát, Zelesny Károly felvétele XXI. Tábla. Székely Bertalan: Mária-kápolna oltárképe. Szt.-István felajánlja a koronát (Utolsó letöltés: 2025.01.26.)
6. A Mária-kápolna restaurálási munkálatai 1967-ben
<https://konyvtar.pecsiegyhazmegye.hu/hirek/143-a-pecsi-egyhazmegyei-konyvtar-kincsei#photo-33-64> (utolsó letöltés: 2025.01.26.)
7. A Mária-kápolna restaurálási munkálatai 2018-ban <https://www.pecsma.hu/igy-szepul-meg-pecsi-szekesegyhaz/> (Utolsó letöltés: 2025.01.26.)
8. Székely Bertalan: Önarckép
<https://hu.m.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Onarckep.jpg> (Utolsó letöltés: 2025.01.26.)
9. Alaprajz a Pécsi Püspökség katalógusából
10. Szent Imre csókkal üdvözli Mórt <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/5365-szent-mor-abrazolasa-a-pecsi-szekesegyhazban-tarlatvezetest-tartottak-az-egyhazmegye-tarsvedoszentje-unnepen> Utolsó letöltés:2025.01.27.)
11. Szent István beszél az ájtatoskodó Mórhoz és megfeddi őt
<https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/5365-szent-mor-abrazolasa-a-pecsi->

- [szekesegyhazban-tarlatvezetest-tartottak-az-egyhazmegye-tarsvedoszentje-unnepen](#)
(Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
12. I. András megkoronázása <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/5365-szent-mor-abrazolasa-a-pecsi-szekesegyhazban-tarlatvezetest-tartottak-az-egyhazmegye-tarsvedoszentje-unnepen> (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
13. A Székesegyház felszentelése https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/4611-eros-emberekre-van-szukseg-szent-mor-peldaja-ma-is-idoszeru?fbclid=IwAR0Vr_OhHTWqIEqXDOQQSujcHQ2zCPX0oyQlBRdaia5eZWFERzMzX6Z4O_Y (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
14. Szent Mór prédikációja <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/5365-szent-mor-abrazolasa-a-pecsi-szekesegyhazban-tarlatvezetest-tartottak-az-egyhazmegye-tarsvedoszentje-unnepen> (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
15. Szent Mór megérkezik Pécsre <https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/6003-tarlatvezetes-szekely-bertalan-freskoival-ideztek-fel-szent-mor-puspok-eletet#photo-703-20> (Utolsó letöltés ideje: 2025. 01. 27.)
16. A Szent Mór kápolna déli falának egyalakos képei
<https://pecsiegyhazmegye.hu/hirarchivum/6003-tarlatvezetes-szekely-bertalan-freskoival-ideztek-fel-szent-mor-puspok-eletet#photo-703-21> (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
17. Szent István felajánlja a koronát Szűz Máriának <https://www.bama.hu/helyi-kultura/2022/08/a-szekesegyhazban-tobbzor-is-abrazoltak-az-orszagalapitot> (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
18. Szent László átkel a Dráván <https://mki.gov.hu/de/hirek-de/minden-hir-de/egy-kevesse-ismert-szent-laszlo-abrazolas> (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
19. Szent Margit zárdába vezetése a Nyulak szigetén
<https://bizdramagad.hu/cikkek/engesztelen-szent-margit-elete-es-peldaja/> (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
20. Kapisztrán János tábori miséje a nándorfehérvári csata előtt
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:P%C3%A9cs_Kathedrale_St._Peter_&_Paul_Innen_Schatzkammer_Gem%C3%A4lde_3.JPG (Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)
21. Szent Anna ábrázolás a Mária-kápolnában
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=412661551481222&set=a.412664398147604>
(Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)

22. Szent Kinga ábrázolás a Mária-kápolnában

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=412662208147823&set=a.412664398147604>

(Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)

23. Szent György ábrázolás a Mária-kápolnában

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=412662811481096&set=a.412664398147604>

(Utolsó letöltés: 2025. 01. 27.)